

3. Статистичний щорічник Волинської області за 2002 р. / відп. В.С. Барчук; Волине, обл. упр. стат. - Луцьк, 2003. - 504 с.
4. Федонюк С.В. Територіальний розподіл чинників зовнішньоекономічної діяльності Волинської області // Матеріали ХБП наукової конференції ВДУ. - Луцьк, 1996. - Ч. 1. - с. 130.

Мерзляк А.В., Михайлова Г.О. **ІНВЕСТИЦІЙНІ МОЖЛИВОСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ**

У контексті світової економіки, що характеризується інтеграцією і зростаючою глобалізацією виробництва і ринків, міжнародне співробітництво може допомогти національній економіці пристосовуватися до нових економічних реальностей. Отже, на сучасному етапі одним із рушійних чинників, що впливають на рівень світового прогресу і розвиток економіки будь-якої країни, є міжнародне економічне співробітництво. Активізація розвитку міжнародних економічних зв'язків сприяє економічному зростанню країн світової співдружності, підтримці та крипленню мирних взаємовідносин, зниженні міжнародної напруги та утворенню системи міжнародної безпеки.

Україна нині надто слабо інтегрована у світогосподарські структури. Але, її економіку вже неможливо розглядати як щось самостійне. Вона перебуває під могутнім впливом світових відносин. На думку авторів, напрямок один – максимальна інтеграція у світову економіку, взявши на озброєння випробуванні в країнах ЄС методи і форми суспільного та господарського розвитку.

Ефективне використання інвестиційних можливостей ЄС відповідно до визначеної стратегії розвитку економіки України є запорукою досягнення сталого економічного зростання й соціального добробуту, забезпечуючі високі щорічні темпи зростання ВВП в Україні. Високі темпи зростання ВВП мають супроводжуватися глибокими якісними перетвореннями, реалізацією завдань сталого розвитку, що визначається світовим співтовариством, як стратегія існування у XXI столітті. Немає сумніву, що Україні необхідно якомога швидше активізувати процес інтеграції до ЄС, але це може статися за умови реалізації широкомасштабних політичних, економічних та соціальних реформ.

Ознакою ринкової трансформації в Україні і одним із засобів економічного зростання, як показала практика, є іноземні інвестиції, без яких неможлива структурна перебудова національної економіки. Необхідність залучення іноземних інвестицій в Україну з позиції внутрішніх потреб і зовнішньоекономічної діяльності вимагає глибокої структурної перебудови економіки. Без неї вона не зможе створити ефективну економічну систему, здатну забезпечити стандарт життєвого рівня, який досягнуто в розвинутих країнах і „ввійти” у світове господарство в якості рівноправного партнера.

Виходячи із цього, стратегічне завдання держави в період ринкової трансформації – пошук і формування зовнішніх інвестиційних ресурсів. Для здійснення цієї мети державі необхідно створити міцну, сталу законодавчу базу, яка відповідатиме міжнародним стандартам і, в яку б повірили іноземні партнери. Одним із можливих шляхів залучення іноземного капіталу – вдосконалення напрацьованого механізму правового регулювання іноземних інвестицій та створення сприятливого інвестиційного клімату.

Таким чином, необхідно мати на увазі, що тільки за умови досягнення певного рівня соціально-економічного розвитку стає можливим залучення іноземного капіталу. Більш того, стан справ в Україні у сфері іноземного інвестування є критерієм, який свідчить про рівень ринкових реформ, рівень довіри світової спільноти до прав власності.

Гіпотеза майбутніх інвестиційних можливостей базується на певній концепції. Ця концепція має базуватися на розвитку окремих локальних територій, які відрізняються своєю специфікою, структурою, ресурсним потенціалом тощо. Результатами такої концепції має стати подальше підвищення ефективності управління за рахунок його спрощення, посилення контролю за використанням інвестиційних ресурсів і спрямування їх у найбільш ефективні проекти розвитку України.

Мерзляк А.В., Михайлова Г.О. **МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

Вступ. Ключове завдання зовнішньоекономічної стратегії – забезпечення відповідно до світових стандартів та критеріїв оптимальних параметрів відкритості української економіки, дотримання яких сприятиме економічній безпеці держави, забезпечуватиме тісніше поєднання внутрішньої та зовнішньої політики. Ця робота не повинна перешкоджати інтегруванню України у світовий економічний простір, поглибленню її співпраці з іншими державами [1]

Виходячи з цього, пріоритетами зовнішньоекономічної політики мають стати: вступ до Світової організації торгівлі та спрямування на європейську інтеграцію; впровадження нових механізмів державної підтримки розвитку експорту; реалізація потенціалу торговельно-економічного співробітництва з Росією та іншими державами-учасниками СНД на умовах рівноправного партнерства і взаємної вигоди; захист інтересів вітчизняних товаровиробників; поглиблення співробітників з міжнародними фінансовими організаціями.

Постановка завдання:

- розглянути комплекс механізмів державної підтримки розвитку зовнішньоекономічної діяльності в умовах трансформації і глобалізації економіки;
- довести необхідність залучення іноземних інвестицій в Україну з позиції внутрішніх потреб і зовнішньоекономічної діяльності;
- визначити основні завдання щодо посилення відповідності всіх гілок влади за досягнення конкретних і відчутних результатів на всіх зовнішньоекономічних напрямках;
- проаналізувати результати зовнішньоекономічної діяльності підприємств України;
- визначити сучасні тенденції зовнішньоекономічної діяльності;
- обґрунтувати залежність між рівнем соціально-економічного розвитку країни і можливостями залучення іноземного капіталу.

Результати дослідження. Динаміка світових процесів в умовах глобалізації, а також сучасний стан розвитку економіки України вимагають посилення відповідальності всіх гілок влади за досягнення конкретних і відчутних результатів на всіх зовнішньоекономічних напрямках. Найважливіший з них – надання зовнішньоекономічної діяльності більш цілеспрямованого, цілісного та прагматичного характеру. Передусім, це становиться стратегічного євроінтеграційного курсу держави. На кожному з головних векторів відносин України з Європейським Союзом важливо визначити реальні завдання та

забезпечити досягнення конкретних результатів [2].

У контексті світової економіки, що характеризується інтеграцією і зростаючою глобалізацією виробництва і ринків, міжнародне співробітництво може допомогти національній економіці пристосуватися до нових економічних реальностей. Отже, на сучасному етапі одним із рушійних чинників, що впливають на рівень світового прогресу і розвиток економіки будь-якої країни, є міжнародне економічне співробітництво. Активізація розвитку міжнародних економічних зв'язків сприяє економічному зростанню країн світової співдружності, підтримці та кріпленню мирних взаємовідносин, зниженню міжнародної напруги та утворенню системи міжнародної безпеки.

Україна нині надто слабо інтегрована у світогосподарські структури. Але, її економіку вже неможливо розглядати як щось самостійне. Вона перебуває під могутнім впливом світових відносин. На думку авторів, напрямом один – максимальна інтеграція у світову економіку, взявши на озброєння випробуванні в країнах ЄС методи і форми суспільного та господарського розвитку.

В процесі порівняльного аналізу результатів зовнішньоекономічної діяльності підприємств України нами визначено сучасні тенденції розвитку цієї діяльності (табл. 1). Результати дослідження свідчить, що у 2003р. на підприємствах України на 1 дол. імпорту товарів приходилося 1,002 дол. експорту.

Кращих результатів досягнуто по таких товарних групах: недорогоцінні метали та вироби з них, де на 1 дол. імпорту – 7,10 дол. експорту, жири і масла товарного та рослинного походження – 5,11 дол., деревина та вироби з неї – 3,21 дол. Найбільше зростання цього показника в динаміці відбулося за такими групами товарів: живі тварини та продукція тваринництва – в 1,1 раза, шкіряна і хутряна сировина та вироби з неї – в 1,4 раза, жири і масла тваринного та рослинного походження майже в 2 рази (див. табл. 1).

Таблиця 1. Співвідношення експорту-імпорту товарів на підприємствах України [3, с. 266; 4, с. 269]

Групи товарів	Експорт, млн дол. США		Імпорт, млн дол. США		Співвідношення експорту-імпорту товарів, дол.		Темпи зростання (зниження), %
	2001	2003	2001	2003	2001	2003	
Всього	16264,7	23066,8	15775,1	23020,1	1,030	1,002	97,1
у тому числі:							
• живі тварини та продукція тваринництва	457,5	523,3	182,5	189,2	2,49	2,77	111,2
• жири і масла тваринного та рослинного походження	225,5	558,8	86,5	109,3	2,61	5,11	195,8
• шкіряна і хутряна сировина та вироби з неї	129,9	180,4	66,3	67,1	1,96	2,69	137,2
• деревина та вироби з неї	229,9	400,4	73,2	124,6	3,14	3,21	102,3
• недорогоцінні метали та вироби з них	6720,3	8491,6	821,1	1196,7	8,18	7,10	86,8
• різне	298,2	285,7	135,8	127,8	2,20	2,24	101,6

Примітка. Групи товарів – згідно з Товарною номенклатурою зовнішньоекономічної діяльності (ТНЗЕД), з 01.07. 2001р. – згідно з Українською класифікацією товарів зовнішньоекономічної діяльності (УКТЗЕД).

Про значні потенційні можливості підприємств України в сфері експортної діяльності свідчить те, що у 2003р. вона здійснювала зовнішньоторговельні операції з партнерами із 170 країн світу [4, с. 263-267], а обсяги зовнішньої торгівлі товарами становили 46,1 млрд дол. США та зросли порівняно з 2001р. на 14,1 млрд. дол. США, або в 1,4 раза. Упродовж трьох років (2001-2003) зберігалось позитивне сальдо, яке також збільшилося за цей час на 1,5 млрд дол. США (2,7%) (табл. 2.)

Таблиця 2. Динаміка зовнішньої торгівлі товарами [4, С. 263], млн. дол. США

Роки	Зовнішньоторговельний оборот	Експорт	Імпорт	Сальдо (+,-)	Темпи зростання експорту товарів, %
2001	32039,8	16264,7	15775,1	489,6	102,7
2002	34933,9	17957,1	16976,8	980,3	105,8
2003	46086,9	23066,8	23020,1	46,7	100,2
Всього	113060,6	57288,6	55772,0	1516,6	102,7

Україна проводить переговори з СОТ про вступ з 1994р. У 1998- 2000 рр. переговори були призупинені через несумісність торговельної політики України з вимогами СОТ. Прогрес, досягнутий з їх відновленням

неоднозначний: з одного боку, укладені двосторонні торговельні угоди з низкою країн і мало місце певне нарощування з питань узгодження зобов'язань щодо доступу до ринків товарів і послуг, з іншого – не внесені відповідні зміни до чинного національного законодавства. Серед особливих проблем робочою комісією з питань розгляду заявки України про вступ до СОТ віднесені проблеми щодо системи контролю експортованої продукції, яка залишається непередбачуваною, непрозорою і заплутаною, стосовно порушень принципу недискримінації у зв'язку зі зборами, які стягуються за процедурами сертифікації.

Спірними залишаються питання правового регулювання в автомобільному секторі, протекціонізм щодо ряду підприємств, а також захисту прав інтелектуальної власності. Очевидно, що без реального забезпечення відповідності національного торговельно-економічного режиму в Україні нормам та принципам системи ГАТТ/СОТ результати переговорів з Європейським Союзом щодо вступу до ринків товарів та послуг не можуть вирішального значення. Зазначимо, що в

останні роки поступово створюються передумови для прийняття Україною вимог, які покладаються СОТ. Автори вважають, що в недалекому майбутньому Україна дістане можливість активніше боротися з дискримінацією її товарів на ринках інших країн. Таким чином, будуть ліквідовані основні перешкоди для просування товарів країни на світових ринках.

Ефективне використання інвестиційних можливостей ЄС відповідно до визначеної стратегії розвитку економіки України є запорукою досягнення сталого економічного зростання й соціального добробуту, забезпечуючі високі щорічні темпи зростання ВВП в Україні. Високі темпи зростання ВВП мають супроводжуватися глибокими якісними перетвореннями, реалізацією завдань сталого розвитку, що визначається світовим співтовариством, як стратегія існування у XXI столітті. Немає сумніву, що Україні необхідно якомога швидше активізувати процес інтеграції до ЄС, але це може статися за умови реалізації широкомасштабних політичних, економічних та соціальних реформ.

Ознакою ринкової трансформації в Україні і одним із засобів економічного зростання, як показала практика, є іноземні інвестиції, без яких неможлива структурна перебудова національної економіки. Необхідність залучення іноземних інвестицій в Україну з позиції внутрішніх потреб і зовнішньоекономічної діяльності вимагає глибокої структурної перебудови економіки. Без неї вона не зможе створити ефективну економічну систему, здатну забезпечити стандарт життєвого рівня, який досягнуто в розвинутих країнах і „ввійти” у світове господарство в якості рівноправного партнера.

Виходячи із цього, стратегічне завдання держави в період ринкової трансформації – пошук і формування зовнішніх інвестиційних ресурсів. Для здійснення цієї мети державі необхідно створити міцну, сталу законодавчу базу, яка відповідатиме міжнародним стандартам і, в яку б повірили іноземні партнери. Одним із можливих шляхів залучення іноземного капіталу – вдосконалення напрацьованого механізму правового регулювання іноземних інвестицій та створення сприятливого інвестиційного клімату.

Обов'язковою ознакою інвестицій має бути наявність правового зв'язку між іноземним інвестором і вкладеним капіталом. Інакше, у разі втрати такого зв'язку інвестиційні правовідносини припиняються.

Міжнародна інвестиційна діяльність в Україні сьогодні займає особливе місце в структурі зовнішньоекономічних пріоритетів. Потреби України в іноземних інвестиціях зумовлюють такі важливі чинники як: забезпечення створення максимально місткої довгострокової стратегії розвитку інвестиційної діяльності в країні; уміле регулювання потоків іноземних інвестицій шляхом підпорядкування їх потребам структурної перебудови економіки; орієнтація на раціональне використання сировинної бази і зниження імпортозалежності; впровадження досконалих методів управління атрибутами ринкових перетворень.

З метою успішного залучення іноземних інвестицій Урядові Програми нашої країни передбачають створити належні умови для упровадження великомасштабних інвестиційних проектів. Ринкова трансформація мотиваційних стимулів господарської діяльності підприємств України вимагає розвитку нових організаційних форм виробництва, інтеграції промислового і банківського капіталу, мобілізації під ефективні інвестиційні проекти, розраховані на масштабні технологічні зміни та одержання сталого прибутку. Реальна наявність зазначених економічних передумов підвищення інвестиційної активності має стати достатньою підставою обґрунтованого визначення мети залучення іноземного капіталу. Комплексне вирішення проблем покращення всіх складових інвестиційного механізму прискорить розвиток інвестиційного процесу, що дозволить партнерам включитися до процесу збільшення власного прибутку з одночасною стимуляцією розвитку виробництва продукції.

Значне економічне зростання у 2003р. призвело до прориву інвестиційної заінтересованості до української економіки. Так, валовий внутрішній продукт (у фактичних цінах) порівняно з 2001р. збільшився в 1,3 раза [4, С.29], при цьому прямі іноземні інвестиції в Україну за цей період зросли в 1,7 раза. Отже, темпи зростання прямих іноземних інвестицій випередили темпи зростання ВВП в 1,3 раза [4, С. 277]. Хочемо звернути увагу на таку особливість, якщо за 10 років (1991-2000 рр.) Незалежності України прямих іноземних інвестицій залучено біля 3,9 млрд дол. США, то за останні три роки (2001-2003 рр.) – 2,8 млрд дол. США. В першому випадку в середньому на рік приходилося 0,39 млрд дол. США прямих іноземних інвестицій, в другому – 0,933 млрд дол. США, що у 2,4 раза вище.

Іноземні інвестиції в економіку нашої країни стали, так би мовити, каталізатором прискореного економічного і соціального розвитку. При цьому поряд зі створенням нових виробництв на основі іноземних інвестицій велика роль останніх як чинника, що активізує – входження в господарський процес природного, виробничого, трудового потенціалу, який майже не використовувався раніше.

Дослідження практики залучення іноземного капіталу забезпечило уявлення щодо процесів ринкової трансформації економіки України. Порівняння обсягів прямих іноземних інвестицій, що надійшли в Україну за три роки (2001-2003 рр.), з параметрами внутрішнього інвестування основного капіталу дав підстави авторам для таких висновків: прямі іноземні інвестиції є значними і динамічними (табл. 3).

Таблиця 3. Динаміка зовнішнього та внутрішнього інвестування економіки України [3, С. 216; 4, С. 275]

Показники	Роки		Зміни (+,-)	Темпи зростання, %
	2001	2003		
Прямі іноземні інвестиції, млн дол. США (за весь період інвестування)	3875,0	6657,6	2782,6	171,8
Інвестиції в основний капітал, млн грн (у фактичних цінах)	32573,0	51011,0	18438,0	156,6
у тому числі:				
• внутрішнє інвестування	31160,0	48204,0	17044,0	154,7
• кошти іноземних інвесторів	1413,0	2807,0	1394,0	198,7

Зокрема, як ми зазначали, темпи їх надходження зросли в 1,7 раза, внутрішні інвестиції в основний капітал – в 1,5 раза. Кошти іноземних інвесторів в основний капітал за цей період збільшилися в 2 рази. Таким чином, темпи зростання іноземного інвестування основного капіталу перевищували темпи внутрішнього інвестування в 1,3 раза.

Масштаби і динаміка інвестиційної діяльності підприємств України останніх років мають привабливий характер. Так, розрахунки (табл. 4) показали, що коефіцієнт відкритості національної економіки у 2003р. становив 0,196 дол. проти 0,180 у 2001р. і збільшився на 8,8 відсоткових пункта, співвідношення обсягу експорту і ВВП зросло на 3,4 відсоткових пункта, імпорту до ВВП – на 12,5 відсоткових пункта. Сальдо зовнішньоторговельної діяльності становило у 2003р. – 2,8 млрд дол. США.

Таблиця 4. Динаміка індикаторів рівня зовнішньоекономічної діяльності України [4, С. 29; 263,277,280]

Показники	Роки		Темпи зростання, (зниження) %
	2001	2003	
Коефіцієнт відкритості національної економіки (відношення обсягу зовнішньої торгівлі до ВВП) дол./грн	0,180	0,196	108,8
Коефіцієнт покриття імпорту експортом, дол.	1,171	1,116	95,3
Відношення обсягу експорту до ВВП, дол./грн	0,100	0,110	103,4
Відношення обсягу імпорту до ВВП, дол./грн	0,080	0,090	112,5
Сальдо зовнішньоторговельної діяльності, млн. дол США	2886,5	2836,7	98,3
Співвідношення між обсягами залучення прямих іноземних інвестицій та експортом вітчизняного капіталу, дол. США	22,8	40,7	178,5
Експорт товарів та послуг на одну особу постійного населення, дол.	411,0	576,3	140,2

У 2003р. на кожний долар експорту вітчизняного капіталу приходилося 40,7 дол. залучених прямих іноземних інвестицій і порівняно з 2001р. цей показник збільшився в 1,8 раза. Експорт товарів та послуг на одну особу постійного населення становив 576,3 дол., причому його приріст складав 40,2 відсоткових пункта. Такі високі результати свідчать – Україна досягла значної рівноваги внутрішнього і зовнішнього сектору економіки, що сприяє ефективному розвитку господарських структур у 2004р.

Економічне зростання нашої держави є комплексним процесом, який зазнає впливу широкого різноманіття з боку як пропозиції, так і попиту. Вплив сукупного попиту на такі зміни, як інвестиційні ресурси, експорт, є істотними чинниками, які визначають ефективність використання наявного виробничого потенціалу України і його зростання в часі. Стале зростання ґрунтувалося на розширенні продуктивного потенціалу, а іноземні інвестиції були лише одним із способів такого розширення через ефект пропозицій. Таким чином, необхідно мати на увазі, що тільки за умови досягнення певного рівня соціально-економічного розвитку стає можливим залучення іноземного капіталу. Більш того, стан справ в Україні у сфері іноземного інвестування є критерієм, який свідчить про рівень ринкових реформ, рівень довіри світової спільноти до прав власності.

Гіпотеза майбутніх інвестиційних можливостей базується на певній концепції. Ця концепція має базуватися на розвитку окремих локальних територій, які відрізняються своєю специфікою, структурою, ресурсним потенціалом тощо. Результатами такої концепції має стати подальше підвищення ефективності управління за рахунок його спрощення, посилення контролю за використанням інвестиційних ресурсів і спрямування їх у найбільш ефективні проекти розвитку України. На думку авторів, Концепція інвестиційного процесу визначається економічною політикою держави, стратегічними цілями та пріоритетами, засобами їх досягнення.

Висновки. Прогнозування обсягів внутрішніх та зовнішніх інвестиційних ресурсів є одним із важливих елементів орієнтації України на високі темпи зростання економіки суб'єктів господарювання. Сформований чутливий механізм координації інвестиційної діяльності органами державного управління являє собою наукове обґрунтування можливостей у залученні власного та іноземного капіталу, а на цьому тлі економічного розвитку України у найближчому майбутньому.

Джерела та література

1. Послання Президента України до Верховної Ради України „Європейський вибір. Концептуальні засади стратегії економічного та соціального розвитку України на 2002-2011 рр.”/ Інформаційно-видавничий центр Держкомстату України 2002. – 74 с.
2. Послання Президента України до Верховної Ради України „Про внутрішнє і зовнішнє становище України у 2000р.” – К.: Інформаційно-видавничий центр Держкомстату України 2001. – 404 с.
3. Статистичний щорічник Україна за 2001р. / Держкомстат України; За ред. О.Г. Осауленка; Відп. за вип.. В.А. Головкин. – К.: Техніка, 2002.– 646 с.
4. Статистичний щорічник України за 2003р. / Держкомстат України; За ред. О.Г. Осауленка; Відп. за вип.. В.А. Головкин. – К.: Консультант, 2004.– 631 с.

Михайленко Н.А.

КОН'ЮНКТУРА СВІТОВОГО РИНКУ СУДНОБУДУВАННЯ ТА МІСЦЕ УКРАЇНИ В НЬОМУ

Протягом останніх десятиліть формується новий спосіб світового господарства, головною ознакою якого є глобалізація економічних процесів, у тому числі – ринків, товарів, послуг, конкуренції. Прояви глобалізації яскраво проявляються і на світовому ринку суднобудування. Специфіка прояву глобалізації на даному ринку проявляється в тому, що з одного боку, попит на окремі типи суден є гомогенним у межах всього світу, з іншого – транспортні витрати для готового судна є низькими.

За даними Lloyd's Register of Shipping середній вік світового флоту збільшився. До того ж, погорсткішали міжнародні вимоги до екологічності та безпеки суден, що також сприяє їх швидкій заміні, оскільки купівля нового судна часто є доцільнішою, ніж ремонт та модернізація старого. Таким чином збільшується потреба у нових суднах. Цьому сприяє також зростання морської торгівлі.

Традиційно боротьба за лідерство на суднобудівному ринку, яка позначається на розвитку суднобудування і в інших країнах, розгортається між найсильнішими суперниками – Японією та Південною Кореєю. Конкуренція між двома світовими лідерами у галузі суднобудування має на думку фахівців, руйнівний характер через, по-перше, надлишкове розширення потужностей і, по-друге, низькі ціни. В європейському суднобудуванні низькі ринкові ціни та посилені заходи раціоналізації призводять до подальшого скорочення персоналу і навіть закриття підприємств. На противагу цьому, китайські верфі дотримуються курсу на зростання, намагаючись через введення нових і розширення існуючих виробничих потужностей, а також постійний прогрес у галузі раціоналізації поліпшити свої позиції на світовому ринку.

Японське суднобудування, яке впродовж багатьох років домінувало у світі, в умовах конкурентної боротьби обрало головним напрямом виробництво особливо складних, високоякісних і дорогих суден. Суднобудівники Південної Кореї